

“Hållnäs har vad staden saknar - alltid frisk luft när du vaknar”

- En studie om en levande landsbygd och vilka förutsättningar samt utmaningar det finns det i Hållnäs.

2019-05-20

Tilda Magnusson

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Syfte och frågeställning	3
3. Bakgrund	3
3.1 Hållnäs	3
3.2 Landsbygd och Besöksnäring	5
4. Metod	6
4.1 Kvalitativa metoder	6
4.2 Presentation av informanterna	6
5. Levande landsbygd	7
5.1 Permanent boende	7
5.2 Företagande	11
5.3 Besöksnäring och föreningsliv	12
5.4 Förskola och skola (F-6)	15
6. Slutsats	16
7. Referenser	17

1. Inledning

En *levande landsbygd* är ett begrepp som används i olika kontexter. Vad en levande landsbygd egentligen innebär beror på vem som talar om landsbygd och vilken plats som avses i kontexten. De förutsättningar samt utmaningar som finns för att upprätthålla en levande landsbygd på en plats är sällan densamma på en annan. I denna studie står Hållnäs i Tierps kommun i fokus. Syftet med studien är att Tierps kommun i framtagnandet av en ny översiktsplan strategiskt ska kunna verka för en hållbar tillväxt och en levande landsbygd. Då förutsättningarna för en levande landsbygd skiljer sig från plats till plats avser denna studie att undersöka vad begreppet betyder med utgångspunkt i Hållnäs.

För att få en förståelse för vad en levande landsbygd är i Hållnäs har kvalitativa metoder använts i form av intervjuer. Personer med nära anknytning till platsen har intervjuats för att kunna få en närmare bild av vilka förutsättningar och utmaningar som finns på platsen, men också för att få en bild av hur dessa personer med anknytning i Hållnäs upplever vad en levande landsbygd innebär för Hållnäs som plats. Med utgångspunkt i intervjuerna blev fem teman relevanta för att klargöra studiens syfte: *Platsens betydelse, permanent boende, företagande, besöksnäring och föreningsliv samt förskola och skola.*

2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka vad en levande landsbygd är och vilka förutsättningar samt utmaningar det finns i Hållnäs. Detta för att kommunen i framtagnandet av en ny översiktsplan strategiskt kunna verka för en hållbar tillväxt och en levande landsbygd. För att uppnå syftet har jag använt mig av tre frågeställningar:

- Vad är en levande landsbygd?
- Vilka förutsättningar och utmaningar upplever heltids- och säsonsboende att det finns i Hållnäs?
- Har förutsättningarna för en levande landsbygd förändrats på Hållnäs halvön?

3. Bakgrund

3.1 Hållnäs

Hållnäs är en halvö belägen i Tierps kommun med kust ut mot Bottenhavet. Hållnäs kännetecknas av ett flackt landskap som på flera platser utgörs av barrskog (Lange 2002). Halvön karaktäriseras som ett småbrukarlandskap i form av mindre åkrar och hagmarker. Fisket har haft en stor betydelse i Hållnäs historia och längs Hållnäs kusten finns fiskelägen och sjöbodan bevarade, vilket sätter sin prägel på landskapet. I Hållnäs finns det även flera naturreservat och Natura 2000 områden. Hållnäs kusten är särskilt påverkad av landhöjning, vilket är en bidragande orsak till att nya unika livsmiljöer skapas. Även ett kulturresevat med anor från vikingatiden finns beläget i Hållnäs (Ibid).

Hållnäs utgörs av flera mindre byar, där Edvalla är centralort. I Edvalla finns bland annat förskola, skola (F-6), affär och kyrka. Fram till år 1974 var Hållnäs en egen kommun. Idag är Hållnäs skolas (F-6) framtid osäker på grund av att lågt elevantal samt en brist på legitimerade lärare. Att driva skolan utgör en hög kostnad för kommunen och när olika besparingsalternativ diskuteras tas skolan ofta upp (Ocklind & Sävås Nicolaisen 2018).

Befolkningen på Hållnäs halvön uppgick till 1125 personer år 2019 (SCB 2019) och har minskat med 15 personer sedan år 2015 (SCB 2015). Hållnäs befolkning utgörs av en högre medelålder än genomsnittet i Tierps kommun. I december 2018 var medåldern i Hållnäs 53,4år (SCB) och för hela kommunen 43,3år (Ekonomifakta 2018).

Denna åldersstruktur har bland annat att göra med att många nypensionerade flyttar ut till sina sommarstugor permanent i Hållnäs (Jordbruksverket 2013a).

I Hållnäs anordnas *På tur i Hållnäs* årligen. En helg i augusti öppnar byar och föreningar upp och bjuder in till olika arrangemang som lockar många besökare till Hållnäs. Även Hållnäs marknad anordnas i augusti och ses om ett populärt besöksmål.

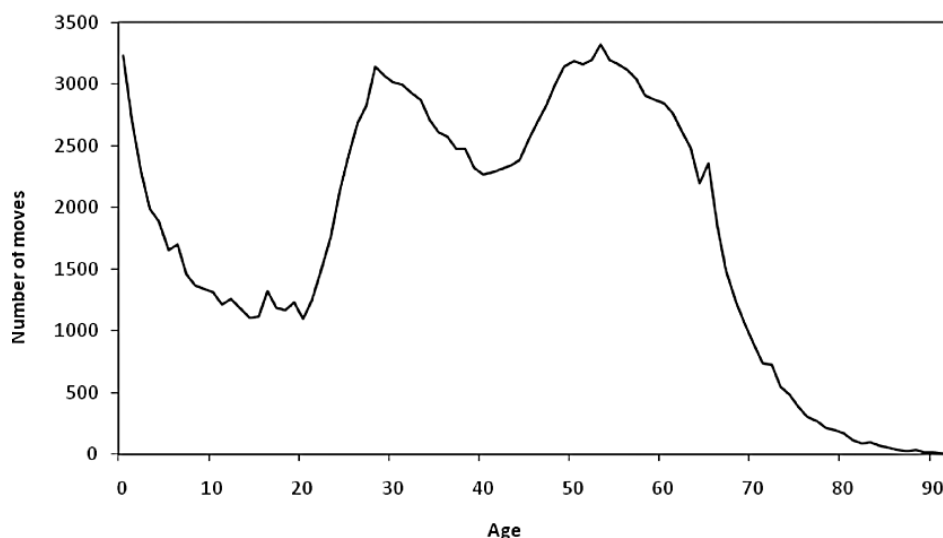
Tecknad karta över Hållnäs. Källa: På Tur i Hållnäs 2018, Illustration: Margareta Nordqvist & Staffan Söderlund (egen bearbetning)

3.2 Landsbygd och Besöksnäring

Landsbygd kan definieras på flera olika sätt. Jag har valt att utgå från Jordbruksverkets definition av landsbygdskommun i de avsnitt där jag använder mig av litteratur från andra källor än de intervjuer som ligger till grund för studien. Anledningen till att jag valt att utgå från denna definition är att Tierps kommun definieras som en sådan och att jag valt att använda mig av litteratur framförallt från Jordbruksverket. En landsbygdskommun är en kommun där befolkningen ligger under 30 000 invånare och/eller där den största tätorten har mindre än 25 000 invånare. En landsbygdskommun har som lägst en befolkningstäthet på fem invånare/km² (Jordbruksverket 2015). Definitionen av landsbygd varierar beroende på vad vi har som avsikt att undersöka både geografiskt- samt demografiskt (Glesbygdverket 2008). Vad vi väljer att definiera som landsbygd, vart landsbygden börjar och vad landsbygd innebär skiljer sig från individ till individ. Den enskilda uppfattningen om vad en landsbygd är samt vad som anses som levande skapar olika ramar för vad en landsbygd bör innehålla för att uppfylla sitt syfte (Ibid).

Idag blir rekreation och besöksnäring allt mer synonymt med landsbygd (Müller & Marjavaara 2011). Det finns forskning som visar på att det finns ett tydligt samband mellan inflyttning och turism, vilket har att göra med att allt fler äger ett andra hem i form av ett säsonsboende som vanligtvis är beläget på landsbygden. Särskilt attraherar ett säsonsboende i rekreation- och landsbygdsområden personer över 40 år. Dessa är också mer benägna att flytta till sitt andra boende permanent än personer under 40 år. Detta fenomen kan dels bero att personer blir mer flexibla när de närmar sig pension då de inte längre är bundna till en arbetsplats. Personer under 40 år önskar oftast en närhet till arbetsplats samt karriär- och utbildningsmöjligheter (Ibid).

På den svenska landsbygden återfinns 71 procent av Sveriges fritidshus (Jordbruksverket 2013a). Idag växer sysselsättningen inom turistbranschen särskilt i områden i närheten av storstäder, kustlandskap samt kommuner med landsbygd i nordvästra delen av landet. Dessa områden är särskilt eftertraktade på grund av dess tillgång av friluftsliv (Ibid). Åldersfördelningen bland de personer som väljer att flytta permanent till sitt säsonsboende utgörs av tre toppar (Müller & Marjavaara 2011). Den första toppen är spädbarn som flyttar tillsammans med sina föräldrar, topp nummer två är omkring 27 års ålder och den tredje toppen sker vid 53 års ålder. Den tredje toppen är också den som står högst, samtidigt som kurvan fortsätter att vara hög även vid ett senare skede av livet (Ibid).

Åldersfördelning över de som flyttar till sitt andra hem i Sverige 1991-2005. Källa: Müller & Marjavaara 2011 (egen bearbetning)

4. Metod

4.1 Kvalitativa metoder

För att få en förståelse över vad begreppet levande landsbygd innebär och vilka förutsättningar, samt utmaningar det finns i Hållnäs har jag använt mig av kvalitativa metoder. Informationen har samlats in genom intervjuer med personer som på något sätt har anknytning till Hållnäs. Intervjuerna spelades in och har i anslutning till intervjun skrivits ut och sorterats i olika teman. Dialektala uttryck och talspråk har skrivits om i den mån citaten blivit svåra för läsaren att förstå. Intervjuer som insamlingsmetod har använts med syfte att få en förståelse för vad en levande landsbygd är utifrån informanternas perspektiv vilket är centralt då innebörden av begreppet skiljer sig från person till person och beroende på vilken plats som avses. Genom att utgå från vad personer med nära anknytning till platsen kan det ge en närmare bild av vilka förutsättningar samt utmaningar det finns för en levande landsbygd i Hållnäs.

4.2 Presentation av informanterna

Denna rapport bygger på totalt åtta intervjuer med personer som bor permanent eller säsongvis i Hållnäs. Antal personer som intervjuades per intervju varierade från en person upp till tre personer. De informanter som deltog i intervjuerna har anonymiserats med avsikt att värna om deras integritet och deras namn har därför fingerats.

- **Karl** och **Erik** är båda engagerade i en lokal idrottsförening i Hållnäs. Karl är i 60årsåldern och är inflyttad till Hållnäs. Han är även ordförande i idrottsföreningen. Erik är uppväxt i Hållnäs och är i 70årsåldern.
- **Rickard** är i 60årsåldern och uppväxt i Hållnäs. Han driver en gård med köttdjur samt andra verksamheter på sidan av gården.
- **Per** är i 70årsåldern och har en sommarstuga i Hållnäs där han spenderar tid under sommarhalvåret. Stugan har funnits inom familjen under en längre tid.
- **Krister** är i 60årsåldern och är inflyttad till Hållnäs. Han driver en gård med köttdjur samtidigt som han arbetar på annan ort.
- **Mikael** är i 30årsåldern och driver en lokal butik och servering som inriktar sig på fisk. Han tog över efter sina föräldrar Olof och Karin som fortfarande är engagerade i verksamheten. De är i 70årsåldern.
- **Jan** är i 60årsåldern och uppväxt i Hållnäs. Han driver en affär som funnits inom familjen i generationer.
- **Anna** är inflyttad till Hållnäs och är i 30årsåldern. Hon ordförande i en lokal utvecklingsförening. I samma förening är Peter är engagerad. Han är i 50årsåldern och uppväxt i Hållnäs.
- **Thomas** är i 30årsåldern och uppväxt i Hållnäs. Han bor idag med sin familj i släktgården och är ordförande i en lokal hamnförening.

5. Levande landsbygd

Här presenteras det resultat som samlats in genom de intervjuer som genomförts under studien tillsammans med litteratur kring ämnet landsbygd och turism. Materialet är uppdelat i flera olika teman som uppkommit under sammanställningen av intervjumaterialet, vilka tillsammans skapat ett underlag för vad en levande landsbygd innebär. Med utgångspunkt med Hållnäs som plats är de teman som jag valt att dela upp materialet i: *Platsens betydelse, permanent boende, företagande, besöksnäring och föreningsliv samt förskola och skola*. I slutet av varje tema sker en diskussion och analys av respektive ämne.

5.1 Permanent boende

Platsens betydelse

Det finns många faktorer som utmärker Hållnäs som plats. Av i stort sett alla informanter som deltog i studien rankades närheten till havet, naturen och lugnet högst. Att det fanns en stark känsla till Hållnäs som plats var ständigt närvarande under intervjuerna. Anna berättar att det finns en slags ö-mentalitet, en identitet vilken kan vara en orsak till den lojalitet som många känner för bygden.

Både Rickard och Peter beskriver Hållnäs som hembygd. Båda är uppväxta på platsen och har hittat hem igen efter en tid på annat håll. Att kunna bo bra är något som Rickard värdesätter: "Det är att det finns en livskvalité, att man bor bra. Nära till natur och lugn." Även Thomas är född och uppväxt i Hållnäs och han berättar att släktgården han bor på har hjälpt till att skapa ett starkt band till bygden:

Gården där vi bor är väl sjätte generationen nu, den har varit i släkten nästan sedan den byggdes. Det är väl en grej, man får ett litet band till det.

Den livskvalité som upplevs finnas i Hållnäs kan vara en nyckel till att boende på Hållnäs halvön kan tänka sig att bo på platsen och pendla en lång bit för att arbeta. Olof som både bor och arbetar i Hållnäs har märkt av att det är många i hans närområde som pendlar: "Då måste de värdesätta livskvaliteten när man väljer att bo här." Krister är en av de informanter som pendlar till sitt arbete. Han har cirka 10 mil till arbetet och tycker att det ibland kan vara påfrestande att pendla. Han beskriver också att han tycker det är skönt med lugnet och tystnaden hemma i Hållnäs och brukar säga att det är ett privilegium att slippa motorljud. Att ha ett fritt arbete har varit en förutsättning för att kunna arbeta på annan ort och samtidigt driva en gård hemmavid:

Det kan vara rätt så jobbigt det. Tur att jag har ett fritt arbete. Vi har ju flexitid här på jobbet och de har haft stor förståelse här.

De informanter som intervjuades valde att flytta till Hållnäs av olika orsaker. Flera av de informanter jag träffade är födda och uppväxta i Hållnäs och några har en partner som kommer från Hållnäs och på så vis flyttat dit. Anna skiljer sig från övriga informanter då hon och hennes man inte hade någon koppling till Hållnäs innan de flyttade:

Det var ren slump. En hemnetupplevelse att vi letade ett ställe som vi hade råd med. Vi började leta i Mälardalen och hamnade tillslut i Hållnäs. Här fanns det plats och nära till havet [...] Vi är kvar här på grund av att det är så bra förutsättningar för barn.

Att det just finns goda möjligheter för barn i Hållnäs är en anledning som många informanter nämner när de talar om varför de bor på Hållnäs halvön. Den förskola och skola (F-6) som idag finns har enligt en del informanter en avgörande del i varför barnfamiljer väljer att bosätta sig just i Hållnäs. Även affären ses som en viktig faktor som bidrar till inflyttning.

Fritidshusens påverkan

När jag ställde frågan vad en levande landsbygd är svarade en stor del av informanterna att det handlar om antalet permanent boende. Idag står många hus tomma under vinterhalvåret och det påverkar hur levande en landsbygd är enligt Mikael:

Det är lite tråkigt när alla hus blir sommarstugor. Då känns det inte som en levande landsbygd. Det är folk i dem i tre veckor på sommaren och sedan står husen tomma resten av året. Det är kolsvart.

Idag är efterfrågan på sommarstugor stor på landsbygden, särskilt bland en äldre befolkning (Müller & Marjavaara 2011). Denna typ av efterfrågan kan skapa både fördelar och nackdelar för en bygd. Fördelarna är att den äldre befolkningen som flyttar ut permanent kan bidra till att nya arbetstillfällen skapas bland annat inom service- och tjänstesektorn. Det kan också leda till att priset på fastigheter ökar, vilket också kan öka förutsättningarna för välbefinnande på orten (Ibid). En prisökning på fastigheter kan ge en bild av att platsen är attraktiv (Jordbruksverket 2013a). Däremot kan det bli en utmaning för en landsbygdskommun när många äldre flyttar ut till sina fritidshus på grund av att det blir ett större behov av äldreomsorg, vilket också kan resultera i ökade kostnader för kommunen (Müller & Marjavaara 2011). Under studien blev det allt mer påtagligt att det finns en stor efterfråga på sommarstugor i Hållnäs och att ett hus inte behöver stå länge innan det blir sålt. Flera informanter upplevde att denna efterfråga sommarstugor blivit ett hinder för de som redan bor i Hållnäs och önskar andra boendeanvändningsalternativ samt för de som vill flytta till Hållnäs och bosätta sig permanent. Krister upplever att det är det ökade priset på hus i Hållnäs som skapar problem, särskilt för unga vuxna och deras förutsättningar att bosätta sig permanent i Hållnäs:

Sommarstugor är ju bra för sig, men det får inte bli för många då det tenderar till att fastighetspriserna blir för höga. Det kan bli svårt för yngre människor och för de människor som bor på platsen på grund av att de inte har de inkomsterna [...] Det var som här om dagen, då såg vi en sommarstuga i Gudinge, 2 miljoner. Det ligger inte ens vid vattnet.

När jag frågar Krister om han anser att det behövs byggas nya bostäder berättar han:

Ja till ett bra pris. Det kanske borde vara ett villkor att man flyttar till Hållnäs (permanent) [...] De som vill köpa ett hus och bo permanent har inte råd helt enkelt [...] Men förknippat med vissa villkor men vad skulle vara vet jag inte. Men om man bara kan få dit en fastboende.

Att på något sätt få de som faktiskt vill bosätta sig permanent i Hållnäs att få någon slags förtur eller på annat sätt ha särskilda villkor på bostäder, till exempel att man måste bo på platsen permanent ett antal år skulle kunna vara en förutsättning för att få fler boende till Hållnäs berättar Krister. Idag har de flesta fritidshus potential att användas för året runt boende berättar Erik som har varit med och byggt några av de fritidshusområden som finns på Hållnäs:

Det har ju blivit så att de fritidsområden som jag har byggt här, de flesta har både vatten och avlopp för vinterbruk. Om vi tar där nere vid Fågelsundet, där finns det många bofasta. Det förstår jag för en sommarstuga idag är inte en sommarstuga längre, utan det är ett hus emot vad man byggde förr, då var det lite masonit och regler så hade man en sommarstuga på sommaren.

Trots att vinterbonade fritidshus blir allt mer vanligt samtidigt som det öppnar upp för säsonsboende att flytta permanent till Hållnäs är det inget som lockar Per. Han är pensionär och har en sommarstuga i Hållnäs som kan användas för vinterbruk men trots det har han inget intresse av att flytta permanent till sin sommarstuga fast många informanter anser att det är en trend inom Pers åldersgrupp. Det som får Per att endast utnyttja sitt hus under sommarsäsongen grundar sig i mörkret och tystheten under vinterhalvåret.

Ett år var jag kvar ända in i oktober, november. Men det gör jag inte om för att det finns ingen gatubelysning där, klockan tre var det mörkt och sedan blev det inte ljus förens klockan nio morgonen efter. Sedan var det alldeles tyst och gick man där på vägen och mötte en bil så blev man nästan rädd. Nej, det var ingen höjdare. Jag har varit där en vinter kring jul och åkt skidor och sådär. Men nej, det är inte det som lockar mig. Visserligen är det vinterbonat och sådär men nej.

Att det finns en efterfråga att bo säsongsvist i Hållnäs kan öka förutsättningarna för lönsamhet för affären och att nya arbetstillfällen skapas. I och med att Hållnäs beskrivs tillhöra den "trend" som innebär att många äldre flyttar ut till sitt säsonsboende permanent efter pension kan skapa arbetstillfällen bland annat inom äldreomsorgen inom kommunen. Idag är det vanligt förekommande att ett fritidshus är vinterbonat. Detta skulle kunna vara en orsak till att utbudet av permanenta bostadshus är lågt i Hållnäs. De hus och gårdar som förut var avsedda till personer som bodde året runt i Hållnäs köps idag upp som fritidshus vilket kan skapa en konkurrens på bostadsmarknaden. Utbudet av bostäder blir färre när sommargäster sitter på hus som skulle kunna användas som permanentboende, vilket också bidrar till att bostadspriserna trissas upp. I forskning som gjorts kan det innebära flera positiva aspekter i och med att fastighetspriserna ökar på landsbygden. Men under denna studie visade det sig inte bidra med fördelar till Hållnäs, utan istället upplevdes det skapa hinder för de som faktiskt vill bo permanent på platsen

och att det ökar förutsättningarna att söka sig någon annanstans istället. Särskilt bland unga vuxna blir det svårt att köpa sig ett hus under dessa förutsättningar.

Plats för byggnation

Mikael och Olof upplever att motsättningar från heltids- samt säsongboende vid nyproduktion av bostäder är ett hinder för Hållnäs att växa. Olof berättade under intervjun att det tidigare var på tal att 16 stugor skulle byggas på Långsjön men att motsättningarna av boende resulterade i att det endast byggdes fyra stugor. Han upplever att det generellt sett finns ett intresse bland boende i Hållnäs att nya bostäder byggs men att det ändå blir motstånd så fort det är i närheten av någons närmiljö. Detta kan enligt honom bli ett problem på grund av den som har ett intresse av att exploatera i slutändan får bekosta något som inte blir av:

På Långsjön ville man göra 16 stugor. Det var ett sätt att få en levande landsbygd, ett sätt att få ut mer folk. Ett attraktivt läge. Sedan blev det motsättningar av kringboende och skriverier. [...] Då får ju den som ska exploatera där, ingen lönsamhet. Det är inte bara i Fagerviken, det kanske är Hållnäs. Det är jättebra att det kommer ut folk men de ska inte in och kriga på mina revir för då sätter jag ut klorna.

Att det finns ett motstånd till olika typer av exploatering av Hållnäs bland boende men också sommarstugegäster är något som Anna också märkt av. Hon berättar om en plats i närheten av hennes by:

För det finns andra ställen som exempel Fågelsundet. Jag bor ganska nära, det är en gammal fiskeby. Där kan man ju liksom från ett utomstående perspektiv tycka att det är perfekt för exploatering, här skulle man kunna ha restaurang, större gästhamn etc. Men nu när jag har bott här lite längre finns det inget intresse för det bland de som dels bor där permanent och också de som har ställe där sommartid. Där skulle det bli ett starkt motstånd och mest slöseri på energi att försöka göra något.

Anna upplever att Hållnäs har potential att både växa och samtidigt vara en plats för rekreation och återhämtning. Det handlar om inställningen samt viljan till utveckling. Hon upplever att det är framförallt äldre invånare samt sommarstugegäster som ofta är nöjda att behålla Hållnäs som det är idag och att det inte funkar så, utan något måste ske för att få en positiv utveckling:

En mental inställning och en vilja till utveckling är viktig [...] Vilja är en förutsättning för en levande landsbygd, vill man att det ska utvecklas eller vill man att landsbygden bara ska vara en viloplats att vara på. Här finns det ju faktiskt plats för att ha både och [...] Man kan ju också se att för många äldre och sommargäster är den här nivån jättebra och man ser inte att motsatsen till utveckling kanske inte är att det fortsätter som det alltid har gjort, utan man ser inte att risken är så överhängande att skolan försvinner och om skolan försvinner kan vi nog säga tack och hejdå till butiken ganska snabbt. Då förändras plötsligt förutsättningarna för Hållnäs väldigt mycket.

Under intervjuerna frågade jag informanterna om det finns någon särskild plats i Hållnäs som skulle kunna utvecklas mer i form av någon typ av exploatering. Olof berättade att han såg potential i att bygga mer hus i Fagerviken på grund av att det redan är exploaterat där sedan tidigare:

Om man ser som i Fagerviken, där är det redan exploaterat. Det var en gammal flottläggningsplats, en gammal industri där ute. Varför ska det hindras om det ställs upp några stugor [...] Här finns ju VA och hela baletten.

Förutom Fagerviken nämndes Edvalla av några informanter som en plats som skulle kunna utvecklas på grund av sitt centrala läge. Rickard som själv äger en del fastigheter tror att det eventuellt skulle gå att bygga fler bostäder i Edvalla men att finns en risk att intresset hos ungdomar skulle vara lågt på grund av Edvallas avstånd till exempel Tierp. Det skulle passa äldre bättre på grund av närheten till affären:

Det går väl att bygga. Jag ser ju själv när man har lägenheter att det är många som är intresserade. Men man talar om att det ligger i Hållnäs, Edvalla att man måste ha bil så är det många som backar. Det är för långt till tätorten, men det är ju hur man väljer att leva [...] Här måste vi åka bil eller buss till någon aktivitet och där ser man att det är svårt att få ungdomar att leva här. Äldre går ju bättre och det är mycket tack vare att affären finns.

Enligt flera av informanterna jag träffar under mina intervjuer finns det ett behov av något slags senior- eller äldreboende för att bland annat kunna frigöra fler hus på Hållnäsälvsön men också göra det möjligt för äldre att kunna få bo kvar i Hållnäs. Att inte behöva flytta bort från vänner och familj, samt från en plats som man valt att spendera sitt liv på. Under min intervju med den lokala utvecklingsföreningen berättar Anna att någon typ av seniorboende har funnits med i tankarna sedan länge:

Men också ta hand om den grupp äldre som inte vill flytta härifrån och har ett helt annat behov av vård och omsorg. Det är där tanken kring ett äldreboende kommer. Att även den gruppen ska ha livskvalité och kunna bo kvar i bygden.

Även Thomas lyfte upp vikten av ett äldreboende för att äldre ska kunna stanna kvar i Hållnäs, bland vänner och familj. Han tar också upp att det finns flera risker med att äldre personer bor kvar för länge i sina hus:

En annan sak det pratats om också är någon form av äldreboende för det är många som ändå vill bo kvar och alternativet är att sätta sig i Tierp eller någon annanstans på ett äldreboende och då kanske man håller ut i sitt gamla hus istället tills man inte orkar mer. Det finns en bra möjlighet, ett äldreboende där man dessutom kan bo med de man känt genom livet, inte bli utrösslad i kommunen på andra ställen. Då kanske man kan tänka sig att flytta från gården lite tidigare [...] Om man är 60 eller 80år kanske man inte har jättemycket energi att sköta om en gård. Då blir den halvsliten och säljs som sommarstuga eller så blir den stående.

För att också underlätta för yngre familjer som vill bosätta sig i Hållnäs är en förutsättning att kunna flytta från gården i "rätt" tid. Detta kan vara avgörande för i vilket skick som gården lämnas och säljs i, vilket också kan påverka hur gården används efter försäljningen. Thomas lyfter vikten av att kunna flytta från gården redan vid 45 - 55 års ålder för att kunna överlämna gården till ens barn. Detta är något som Thomas själv erfarit och hade turen på sin sida då hans föräldrar valde att flytta och möjliggöra för honom och hans familj att flytta till Hållnäs och bo på släktgården. Om man i tidigt skede inte bosätter sig till exempel i Hållnäs är risken stor att det inte sker överhuvudtaget eller först efter pension:

Jag hade turen att mina föräldrar valde att flytta när de var strax under 50 år för då fanns det möjlighet för mig att börja mitt vuxna liv där. Men för de flesta går det inte för de bor kvar tills de är 70 år och ska man bo in sig själv någonstans vill man ju inte vänta tills man är 50 år själv för att flytta ut på landet. Då har man köpt ett hus någon annanstans [...] men jag tror att det här skedet mellan 45 – 55 år, då många ändå upplever att det börjar bli tungrovt att hantera allt det där med huset och kommer till det läget att barnen kanske är i den åldern att de vill ta över, att det finns en möjlighet.

En förutsättning för att detta ska kunna vara möjligt är att det ska finnas någonstans att flytta för de som lämnar sin gård för att göra plats för yngre familjer. Thomas anser att möjligheterna att kunna bygga sig ett hus är svåra i Hållnäs, vilket är en orsak till att folk inte väljer att bosätta sig permanent. Denna problematik grundar sig bland annat i de höga naturvärden som finns i Hållnäs och hur det försvårar möjligheten att bygga sig en bostad. Framst blir det enligt Thomas fel när det inte är tillåtet att bygga ett hus på ens egen mark som man själv vårdar. Han tar upp ett exempel från en vän vars föräldrar som ville bygga ett mindre hus på sin egen mark för att göra det möjligt för sonen att ta över gården:

Man hade utsett en plats i närheten av gården där man ville bygga huset, men då visade det sig att man inte får bygga där för att det är betesmark och fin natur. Ja det förstår jag, men varför är det så då? Jo på grund av att de har bott där och skött gården hela livet. Hade inte de varit där och skött marken hade det bara varit igenväxt skog. Då hade de fått bygga där, men då hade det inte heller varit någon betesmark. Sådant kan jag bli trött på. De har bott där hela livet och tagit hand om sin mark, de har haft sina djur gått och betat. Bara av den anledningen får de inte bygga sitt hus där och bo kvar (pga. höga naturvärden) [...] det slutade med att de inte fick bygga någonstans där de ville och flyttade till Skärplinge istället.

Thomas ser det som ett problem att det inte underlättas för den som vill bosätta sig permanent i Hållnäs och att det skulle gynna Hållnäs om man fick bygga sig ett hus på en plats där man faktiskt vill bo. Denna problematik bidrar också till en rädsla av att skapa för höga naturvärden:

Om man bara kan underlätta för de som redan bor där och möjligheterna till att kunna bo där. Inte att allt ska vara så låst, det är så det blir idag. Du får inte bygga hus för att det är betesmark, du får inte nyttja dig av kusten för att det är naturreservat. Så egentligen får du bara titta. Det är samma sak som med skogen. Det skogsbruk som vi bedriver på gården är att hela tiden tänka på att inte skapa för höga naturvärden.

Motsättningar från heltids- och säsonsboende skulle kunna ses som ett hinder i att få fler permanent- eller sommarboende till Hållnäs. Detta på grund av att intresset av att bygga nytt från olika typer av entreprenörer kan minska då det går rykten om hur tidigare byggnationer gått till väga. Det kan skapas en rädsla över att byggnationen inte kommer att kunna fullbordas och att projekten i slutändan inte resulterar i den lönsamhet som innan beräknades ut. När någon vill bygga nya bostäder bör det underlättas på något vis på grund av att verkar finnas ett behov av fler bostäder i Hållnäs. Det handlar om olika boendialternativ bland annat för att kunna frigöra större hus till unga vuxna, med eller utan barn. Idag bor äldre kvar för länge i sina hus vilket både gör att utbudet av bostäder är lågt i Hållnäs och att husen blir i dåligt skick när husets ägare kommer upp i en högre ålder och inte längre orkar med att underhålla huset. Det behövs därför flera mindre hus eller andra slags bostäder dit

personer i 50årsåldern kan flytta för att till exempel överlåta gården till sina barn, samtidigt som det finns ett behov av ett senior- eller äldreboende dit äldre kan flytta. Efter att ha lyssnat till vart några av informanterna såg möjligheter för exploatering i Hållnäs kom Fagerviken och Edvalla upp som två exempel. Att just Edvalla ligger så pass centralt i Hållnäs och att Hållnäs enda livsmedelsbutik finns där skulle kunna innebära en optimal plats att bygga någon typ av senior- eller äldreboende på. Detta på grund av det gångavstånd som finns till affären vilket skulle kunna locka en äldre målgrupp att våga flytta från sina hus. I samma veva skulle hus kunna frigöras för män för unga vuxna.

5.2 Företagande

För många av informanterna är affären central när de talar om vilka förutsättningar det finns för en levande landsbygd på Hållnäs halvön. Att gynna de lokala verksamheter som finns är av stor vikt. Enligt Erik har affären en stark betydelse för bygden: "Det är vår affär, det är tur det, man försöker ju gynna den till hundra. Skulle vi mista den, då blir det ju jobbigt". Vart människor väljer att handla livsmedel styrs av individuella önskemål, främst i form av prissättning samt utbud av varor (Jordbruksverket 2013b). Dessa faktorer kan påverka vart en invånare väljer att handla, till exempel i sitt närköp eller väljer att resa långt för att handla på en större affär. Idag visar studier på att människor väljer att resa allt längre för att ta del av den service som de efterfrågar. Det är inte endast en minskande befolkning på en ort som kan bidra till nedläggningar av mindre affärer, utan våra konsumtionsmönster påverkar också (Ibid). För Rickard är det viktigt att gynna den affär som finns i Hållnäs. Han tror att det kan handla om ett informationsglapp när andra väljer att handla någon annanstans:

Jag kommer tillbaka till affären för den är viktigast. Sedan är det ju lika med den att man måste värna om den, att man stannar och handlar när man åker förbi. Mycket upplysning att folk inte tror det finns saker i affären och att det är mycket dyrare, men det kanske är en informationsfråga att man informerar om att det inte är dyrare och att det kostar att åka. Vi handlar alltid här.

För Per som spenderar sommarhalvåret i sin sommarstuga på Hållnäs halvön är det en självklarhet att handla på affären i Hållnäs. Däremot berättar han att det är många sommargäster som passar på att handla i staden innan de åker hemifrån:

Även om jag bara åker över dagen brukar jag stanna och gå in i affären för att ha den kvar helt enkelt. Jag tror att de flesta gör nog så. Men det syns ju att de som kommer från Gävle och Uppsala när de kommer på fredagskvällen att de har bilarna laddade. Det är lite tråkigt faktiskt.

Under intervjuerna visade det sig att informanterna ansåg affären som en av de viktigaste förutsättningarna för levande landsbygd i Hållnäs. I intervjun med Jan som driver affären ställde jag frågan om han brukar reflektera över att just affären som han driver är viktig för många i Hållnäs:

Jo, det är en träffpunkt här ju. Det märker man att många träffas i butiken och pratar. Vi känner ju alla och pratar med alla. Sommargästerna blir förvånade när man pratar med dem, det är de inte vana med i staden. En del sommargäster tycker det är jättetrevligt att komma hit bara för att vi pratar med dem [...] En del säger att de vill gynna butiken så att den blir kvar, utav sommargästerna också. Det är nära och att det finns en träffpunkt här i Hållnäs. Vi har systembolag, apotek och svenska spel utöver butiken.

Utan sommargäster hade det inte varit möjligt att driva butiken under vinterhalvåret enligt Jan:

Det lever upp på sommaren med alla sommargäster som kommer hit. Vi fördubblar omsättningen på sommaren så det är tur att vi har dem annars hade vi kanske inte kunnat driva butiken året om.

De förutsättningar samt utmaningar som finns för att ha en levande landsbygd på Hållnäs halvön har genom åren förändrats. För att få en förståelse över hur dagens förutsättningar ser ut i Hållnäs och hur landskapet har förändrats genom åren bads informanterna sätta i perspektiv vad en levande landsbygd innebar förr i tiden och hur det skiljer sig mot det Hållnäs som finns idag. De ämnen som uppkom under intervjuerna hade alla någon slags anknytning till företagande och entreprenörskap. En av de största skillnaderna mellan landsbygd nu och då var de antal lantbruksfastigheter med betande djur i landskapet. Förr i tiden fanns det kor och hästar vid nästan varje gård berättar några informanter. Att just Hållnäs utgörs av ett småbrukarlandskap var enligt Rickard som tidigare drev mjölkproduktion på sin gård en anledning till varför han bestämde sig för att sadla om till köttproduktion. Det gick inte att fortsätta att driva gården på samma sätt:

Det var väl mest arbetstiden som inte räckte till. Det är ju väldigt tidskrävande. Sedan utvecklingen inom mjölkproduktionen bara gått mot större och större enheter och ska man ha flera kor krävs det större areal för att samla ihop foder och då är inte Hållnäs den lämpligaste platsen för det är små åkrar, spridda och oregelbundna [...] Alltså Hållnäsbygden har varit traditionellt småbrukarområde. I det tidsperspektiv jag har då hade man ju fiske, ett litet jordbruk och så åkte man och jobbade på stuveri Gävle eller Skutskär.

Det som driver Rickard är att bevara det öppna landskapet, vilket också var en anledning till att han valde att fortsätta driva gården. Även Krister som driver en gård med köttdjur och som även pendlar och arbetar på annan ort under dagarna upplever att drivkraften är naturen och möjligheten att hålla landskapet öppet. Det är en viktig förutsättning för en levande landsbygd:

I Hållnäs är det ju fin natur tycker jag. Nu ser vi det inte för vi jobbar så fruktansvärt mycket men det gör ju ont i mig när jag ser åkrar som är oslagna. Till och med min yngsta son säger samma sak [...] Men jag tror för att få någon levande landsbygd så måste vi hålla jordbruken vid liv på något sätt.

En annan förändring som lyftes upp under intervjuerna var att det förr fanns ett stort antal arbetstillfällen på Hållnäs halvön och att det var naturligt att både arbeta och bo i Hållnäs. Även utbudet av butiker har förändrats och Jan som idag driver affären berättade att fram till i början av 60-talet fanns det 10 butiker i Hållnäs och att det idag bara är hans butik kvar. Han berättar att det ibland kan vara tufft att driva affären men att det är kundkontakten som driver honom:

Ja det är lönsamheten. Det är lite svårt på vinterhalvåret. Vi jobbar ju hela familjen och sedan har vi en som jobbar deltid. Det blir ju lite många timmar. Det är ett problem med det när man driver en liten butik [...] Kundkontakt. Man känner ju alla här och pratar med alla. Det är väl den stora skillnaden med att driva en butik i stan. Där är det mer opersonligt.

Idag behöver utbudet sticka ut ur mängden för att skapa sig en marknad på landsbygden. Mikael berättar under vår intervju att om man driver ett företag i bland annat Hållnäs måste man erbjuda något som ingen annan kan erbjuda, vilket också har varit en bidragande faktor till att kunder idag reser till dem för att ta del av deras varor:

Det måste vara värt att göra en resa (till oss) [...] Många av våra produkter finns ingen annanstans [...] Man måste vara annorlunda. Det ska inte gå att köpa på vilket Ica som helst, då kommer de inte hit.

Affären ses som en viktig förutsättning för att Hållnäs ska vara en levande landsbygd. Flera informanter anser att det är av stor vikt att välja att handla i den lokala butiken för att gynna den samtidigt som Jans drivkraft att sköta butiken är just kundkontakten. Det skulle kunna beskrivas som ett ömsesidigt utbyte mellan butiken och dess kunder. Förutsättningarna för att driva en affär idag har förändrats. På 60-talet fanns det 10 affärer i Hållnäs och idag skulle fler butiker på Hållnäs halvön göra det ännu svårare att få lönsamhet i och med den konkurrens som då skulle uppstå. Marknadens utbud och efterfråga har en betydande påverkan på hur landsbygden i Hållnäs ser ut idag. Även förutsättningarna att bedriva lantbruk på Hållnäs har förändrats genom åren och den storskaliga produktion som krävs idag är svår att hantera i ett landskap som tidigare präglades av småbruk. En utmaning som landsbygden har idag är att hitta en egen väg som förenar platsens förutsättningar och den efterfråga som finns på platsen. Det gäller precis som Mikael berättade att sticka ut och erbjuda något som människor väljer att resa till för att handla. Under studien visade det sig att det handlar om både unika produkter och en vilja att behålla företag som kan ses som viktiga anledningar till resande.

5.3 Besöksnäring och föreningsliv

En näring som växer idag är besöksnäringen (Jordbruksverket 2013a). Denna näring har bidragit till ökad sysselsättning på flera platser i Sverige, bland annat på landsbygden. Besöksnäringens fördelar är att den ofta bygger på en specifik plats och kan på flera sätt attrahera folk till platsen. Turismen på landsbygden kan skapa förutsättningar för arbeten även på platser där andra basnäringar idag försvinner (Ibid). Besöksnäring är något som flera informanter lyfter upp som något det skulle kunna satsas på mer i Hållnäs. Enligt Krister finns det mer platser att lyfta upp och han tycker att det går att jämföra Hållnäs med Gotland:

Det är mycket naturvärden i Hållnäs som man inte vet om. Jag har varit på Gotland och där brukar jag säga åt min fru att vi har lika gamla grejer i Hållnäs som de har. Det är inte upplyft. Det finns ju mycket att se här. Ångskär är omtalat, samt Bonnskär och Lingnåre, de besöks ju.

Gemensamt för flera informanter är att det saknas platser för besökare att övernatta på i Hållnäs. Enligt Mikael måste det finnas något som lockar besökare att stanna över natten för att få en lönsamhet: "Man måste också ha något som gör det värt att stanna en natt för. Man åker ju inte bara och sover någonstans". Olof berättar att de är i startskottet att bygga två stugor och specialisera sig på en särskild målgrupp:

Vår idé är för att vända lite mot sportfisketurismen, hyr stuga, båt och åk ut och fiska. Vi har till och med satt ut stugorna det är klart och ska börjas bygga i sommar, det blir två stycken.

Att just satsa på något likt sportfisketurism kan vara en möjlig förutsättning för att få besökare att vilja stanna över natten. Som dagsbesökare i Hållnäs går det inte att uppleva halvön på samma sätt som de med eget boende enligt Per. Det grundar sig främst i hur viktigt det är att ha en båt för att ha möjlighet att uppleva Hållnäs på "rätt" sätt:

Har du en stuga då har du ju en egen båt. Då åker du ut och fiskar eller till någon ö. Om du åker över dagen då kan du ju bara gå och titta. Du kan ju prata med folk och sådär, de är ju inte ovänliga, men det är helt andra förutsättningar. Hållnäs utan båt det funkar inte.

Genom att upprätta någon typ av boende där besökaren känner att den skulle vilja resa till för att bo på är ett koncept för att utveckla besöksnäringen enligt Anna. Hon ser en potential i någon typ av glamping i Hållnäs:

Men jag tror något som Hållnäs skulle passa jättebra för är glampingkonceptet. Att campa men bo fint, i en mongolisk hytta. Det tror jag skulle locka en annan grupp.

Detta är något som även Thomas skulle se fungera i Hållnäs. Han har sett hur andra skärgårdar har gått till väga för att skapa sig en efterfrågan bland besökare. Han har sett hur det fungerar utanför Norrtälje:

På Fejan utanför Norrtälje har man satt upp mindre tält som man har vanliga sängar i. Det blir som lite lyxigare tält, otroligt populärt och de är uthyrda från vår till höst. De har ställt dem på fina platser runt öarna. Det påverkar inte naturen i ren bemärkelse, de har ställt dem på någon berghäll [...] Någon sådan verksamhet är jag helt övertygad om skulle gå hur bra som helst.

Idag finns det en efterfråga på ställplatser för husbilar. Föreningen som Thomas är ordförande för har en parkering som används som ställplatser. Denna plats marknadsförs inte men husbilsägare hittar dit ändå via en app. Han berättar att det är den vackra miljön som lockar dit folk:

Vi har väldigt lite ordnat för dem, det är i princip grusplatser där det har varit parkering. De ställer sig där och sedan sätter de upp sina stolar utanför och sedan sitter de där i tre dagar och är helt saliga över miljön vilket man har svårt att förstå själv när man är där hela tiden [...] Det finns en del appar med ställplatser och kollar man i den största appen [...] det är fullt i princip hela tiden sommartid och det börjar ju nu (april) och framåt [...] Sedan kan man skriva kommentarer i den appen också. När jag hittade appen och gick in tror jag det var runt 35 kommentarer och det fanns inte ett negativt ord.

Att få tillstånd att starta upp och driva olika verksamheter är ofta en besvärlig väg att gå berättar Thomas och upplever att många han träffat tar upp byråkratin som en allt för komplicerad process att driva igenom. Han tycker att det måste underlättas för de som vill satsa på besöksnäring och inte göra det för krångligt. Thomas berättar om när han försökte ordna fler parkeringsplatser till en restaurang som föreningen arrenderar ut:

Men en sådan grej att bara lösa parkering. Jag har varit på Upplandsstiftelsen sen mitten av förra sommaren för att vi måste få till mer parkeringar. Folk blir ju så, går det inte att parkera och det blir för struligt, då åker man ju direkt [...] Bara en sådan fråga, att x-antal tycker att de fick parkera för långt ifrån, att det blir för bökitigt, då åker man ju inte dit igen och det hade blivit så enkelt att bara gjort en parkeringsruta till längs med vägen, det krävs inte mer än så. Men allt sådant tror jag haft nästan tre dagar med möten kring, bara för att få till parkering och ändå så får man tillslut svaret nej.

Idag drar eventen *På tur i Hållnäs* och *Hållnäs marknad* en stor skara människor till halvön. Flera informanter lyfter hur viktigt det är att människor besöker Hållnäs för att se hur vackert det är. Det kan vara en förutsättning för att få människor att vilja flytta till Hållnäs enligt Rickard:

Hållnäs marknad. Det kommer tusentals personer hit i augusti och sedan är det På tur i Hållnäs som är väldigt populärt. Att folk får åka runt i olika byar, så det är positivt att folk kommer hit och kanske ser att det finns möjligheter att bo här. Att det kan vara någon som tycker att det finns en fin plats som man skulle vilja bo på som man inte hade kommit till annars.

Många informanter från olika håll hade gemensamt att de tror att lokalt mathantverk skulle kunna vara en väg för Hållnäs att marknadsföra sig med i framtiden. Enligt Peter är det ofta investeringen i ett tillagningskök som kan hindra producenter att börja sälja sina egna produkter. Han anser att det gäller att försöka underlätta och göra det möjligt för lokala producenter att starta någonstans och att de eventuellt skulle kunna hyra in sig och använda bygdegårdarnas kök. Anna berättar att den förening som hon är ordförande för, vilken också Peter ingår i har intresserat sig för just lokalt mathantverk och ser stor potential att använda de resurser som redan finns i Hållnäs:

Vi har just intresserat oss för lokalt mathantverk. Vi har haft en sådan informationsträff med kommunen och det känns ju som något man kan uppmuntra och som faktiskt är något som skulle kunna ha en längre säsong. Där känns det som med hembygdsgården som bas kunna finnas möjligheter också. Det finns ju här på hembygdsgården en bagarstuga, som hyrs ut [...] Jag kan se en kommersiell aktör som använder den och bakar. Skolan har också ett fungerande kök som står tomt på helger och på sommarlovet. Att låta andra aktörer använda skolköket skulle kunna vara en väg att gå.

Detta är något som även Krister funderat över. Han berättar att det är en stor efterfrågan på de köttlådor han säljer och anser att det just nu finns en marknad för lokalt mathantverk:

En grej som skulle kunna marknadsföras är våra lokalproducenter, våra lokala varor. Det har jag tänkt på många gånger när jag åkt förbi Tierps Porten, att där skulle man ha någonting som att det här är producerat, kanske inte bara Hållnäs men i Tierps kommun [...] Det där med lokalproducerad mat det är en grej som jag tror man skulle slå hårt på.

I Hållnäs finns det en variation av flera föreningar, vilka många informanter upplever som viktiga för att upprätthålla en levande landsbygd året om. Enligt Erik finns det idag en utmaning för föreningar på grund av det är brist på ledare och att det är svårt att rekrytera någon vill arbeta ideellt:

Problemet är ju att hitta ledare och som i det här fallet att jobba ideellt. En sån här liten förening idag, det är inte bara den här utan alla mindre föreningar. Där är det ideellt arbete som håller dem flytande, annars så sjunker de bara.

En trend inom föreningslivet visar på att antalet föreningar idag ökar i Sverige samtidigt som antalet medlemmar minskar (Jordbruksverket 2013c). Att vara medlem i en förening har däremot sina fördelar då det kan skapa möjligheter att känna gemenskap, särskilt för nyinflyttade. Just idrottsföreningar rankas som den vanligaste typen av förening på landsbygden (Ibid). Vid mitt besök på idrottsföreningen berättar Karl att idrotten har positiv verkan på hälsan, särskilt bland äldre: "Många har ju sedan de börjat gymma och tränat gymnastik blivit så bra att man tar bort vissa tabletter och mediciner." Även den gemenskap som föreningslivet skapar anser Erik har positiva effekter: "Det är nog inte bara träning utan också den sociala biten och som får en annan livsgnista." Karl berättar att intresset för tennisbanan har svalnat och att föreningen därför valt att lägga ned den och istället bygga ett utegym: "Men då tänker vi att vi startar ett utegym i alla fall här på tennisbanan. Vi tror att det ligger i tiden." Att just ändra och förnya olika delar inom en förening kan vara en nyckel till att göra det lättare att driva en förening och på så sätt också kunna rekrytera flera nya medlemmar. Detta är något som även Anna och Peter upptäckt vara en positiv väg att gå för den lokala utvecklingsföreningen. Anna berättar att de har ändrat stadgarna och gjort det lättare att ta beslut inom föreningen:

Vi gjorde om stadgarna i sockenråden så vi idag har nio ledamöter och är beslutsmässiga vid fem. Då struntar man i suppleanter och får in alla aktivt i gruppen. Det är roligare att ha det så [...] Jag tror att en utmaning för föreningar kan vara att de har drivit på precis på samma sätt under en väldigt lång tid. Det kan vara svårt att se att man måste göra förändringar för att möjliggöra för att människor ska kunna engagera sig.

Att få fler besökare till Hållnäs är en förutsättning för att visa upp Hållnäs som en plats att bo på. Genom att upprätta boendemöjligheter som exempel någon typ av glamping eller boende förenat med aktiviteter som exempel sportfisketurism kan locka nya målgrupper till Hållnäs vilka annars kanske inte hade valt att resa dit. Detta öppnar upp möjligheter för de som inte har en sommarstuga eller husbil och som vill uppleva Hållnäs på ett annat sätt än att åka runt med bil under en dag. Att som besökare kunna ta del av lokalt mathantverk skulle också kunna vara en dragningskraft, en anledning för en specifik målgrupp att resa till Hållnäs. Föreningslivet har en stark koppling till den besöksnäring som finns i Hållnäs idag. I stort sett all besöksnäring i Hållnäs bygger på en ideell basis och ska någon ny typ av besöksnäring startas krävs det att någon vill lägga sin lediga tid på att söka tillstånd och bidrag, vilket kan upplevas som en tung börda. Det bör även finnas en tro på att det ska vara möjligt att få någon typ av lönsamt för att våga ge sig in i en ny typ av verksamhet. Föreningslivet har även en viktig del i den levande landsbygden under vinterhalvåret. Idrottsföreningen är ett exempel som skapar mening för boende

på halvön att få en god social- och fysisk hälsa. Att hänga med i utvecklingen som idrottsföreningen gör genom att bygga ett utegym eller som den lokala utvecklingsföreningen genom att göra det lättare att få igenom beslut kan vara förutsättningar för att locka till sig nya medlemmar till föreningarna.

5.4 Förskola och skola (F-6)

Gemensamt för flera informanter ansågs förskolan och skolan (F-6) tillsammans med affären som en viktig förutsättning för att Hållnäs ska förbli en levande landsbygd. Många upplevde också att det fanns flera mervärden i att välja just förskolan och skolan i Hållnäs. För Erik erbjuder Hållnäs skola mer än andra skolor i kommunen och han lyfter upp skolans goda standard, lekmöjligheter samt skolkök. Skolköket är något som han själv brukar nyttja:

För det här är den bästa skolan de har i kommun. Alltså i standard och titta här på vilka lekmöjligheter ungdomarna har. Det finns ingen annanstans i den här kommunen i alla fall [...] Vi har ju en matbispisning här, de lagar ju maten här och då kan du gå dit och äta för 49 kr. Det blir ju skitbilligt alltså för lagad mat.

Thomas väljer att köra sina barn till förskolan i Hållnäs trots att det blir en längre sträcka att åka än om han hade valt en förskola i Skärplinge. För honom finns det ett mervärde att barnen har möjlighet att gå på förskolan Hållnäs:

Jag har två barn, det är väl något jag tänker på just när man har barn, avstånd till förskolor och så vidare. Då funkar det ganska bra att man är kvar i Edvalla. Vi har ju lite längre dit, vi har ju en liten omväg att skjutsa dem. Det känns värt med den miljön som de har där på förskolan. Det är stängslet som avgränsar barnens lekområde, på andra sidan går korna och stoppar in huvudet till ungarna.

Bland många av informanterna jag träffat finns en rädsla av att skolan (F-6) ska läggas ned vilket har skapat en oro hos många. Skolan har en viktig roll för hela Hållnäs och en nedläggning av skolan skulle enligt många innebära att en av förutsättningarna för en levande landsbygd skulle gå förlorad. Det skulle bland annat göra det svårare för barnfamiljer att bo i Hållnäs. Rickard berättar att det är en viktig förutsättning för Hållnäs framtid: "Så att barnfamiljer törs bo här, utan att behöva åka så långt." Idag finns det få elever som går på skolan och en brist på legitimerade lärare vilket utgör ett hot mot skolans framtid. Thomas tycker att många fastnar i tanken att det handlar om att kämpa för att affären och skolan för att få de att finnas kvar. Enligt honom fungerar det inte så:

Det blir lite bakvänt. Man strider för att affären och skolan ska vara kvar, men allt det bygger på att det ska finnas tillräckligt med underlag, alltså det måste bo tillräckligt många. Man kan ju kriga hur mycket som helst för skolan och för affären, men om folk flyttar därifrån så kommer det ändå komma till den dagen då allt skiter sig. Så är det ju. Det känns som man låser sig för att strida för de delarna, men man måste ju kolla i andra ändan. Varför bor inte folk kvar? Varför går det inte att flytta dit?

Under intervjuerna kom det även fram att flera informanter upplevde att det skulle behövas en attitydförändring från andra orter för att få fler att välja Hållnäs i olika sammanhang. Detta blev aktuellt för en tid sedan, då det föreslogs att elever från Skärplinge skola skulle åka buss till Hållnäs skola (Sjöberg 2019). Några av informanterna upplevde att förslaget möttes med motstånd samtidigt som det också uppmuntrades av informanterna. Om förslaget hade blivit aktuellt kunde det varit ett vinnande koncept för Hållnäs. Rickard berättade under intervjun:

Kanske man upptäcker att barnen tycker att det är roligt att vara här. Så i den frågan har jag tänkt att varför inte prova. Man låser ju inte in sig någonstans, man kan ju prova. Så kan man göra med allting för att kostnaderna, bussen ska ju antingen gå åt ena eller andra hållet. Kostnaderna blir ju densamma.

Under intervjun med Anna och Peter togs just denna typ av barriär upp. Peter berättar:

Det är ett allmänt skämt att det är långt till Hållnäs. Så upplever vi att de som bor i Skärplinge tycker, ska vi sitta och åka ända till Hållnäs. Tvärtom är fullt naturligt.

Enligt Anna bör en attitydförändring kunna ske: "Det är attityder och de vet vi förändras lätt om man jobbar på det." Hon ser även ett framtida alternativ att skolan skulle kunna drivas som en friskola men en sådan idé skulle kräva att fler mervärden skulle behövas finnas för att få föräldrar att välja just Hållnäs skola:

Jag kan se att man kan driva en jättebra friskola, men då krävs det att man har en bra idé så man vill köra sina barn hit. Att ha en skolbuss som kör åt det här hållet och det gör den ju, men är tom.

Att både förskolan och skolan är viktig för Hållnäs är självklar. Det förenklar för barnfamiljer att flytta till och bo i Hållnäs. Att skolan (F-6) är nedläggningshotad skapar också en oro över framtiden bland flera informanter och man ställer sig frågan hur fler permanent boende ska kunna hitta till Hållnäs, särskilt unga vuxna om det inte finns en skola (F-6). Samtidigt är skolgången förenat med en god kvalitet på utbildningen och finns det inga legitimerade lärare på skolan minskar kvalitén. Idag är skolan fortfarande i drift och Jimmy har en poäng i frågan som bör ställas, varför väljer inte fler barnfamiljer att bosätta sig i Hållnäs när denna förutsättning som skolan finns? Det kan mycket väl gå att kämpa för att skolan ska bli kvar men då måste även frågan ställas varför inga legitimerade lärare vill arbeta där. Många informanter lyfter Hållnäs som en bra plats för barn att växa upp på och lokalerna i skolan är av god kvalitet. Att arbeta på skolan som lärare skulle också kunna innebära att någon skulle kunna både arbeta och bo i Hållnäs, vilket idag är en sällsynt men eftertraktad möjlighet samtidigt som många pendlar till sitt arbete på annan ort. En annan möjlighet är att på något sätt vända trenden att det är långt till Hållnäs. Det behöver inte handla om skolgången, utan om andra vardagliga företeelser. Den urbana normen bör brytas och om det blir naturligt att resa till Hållnäs för att till exempel utnyttja resurser i form av lokaler som finns tillgängliga eller dylikt kan det öppna upp en ny väg för en levande landsbygd i Hållnäs.

6. Slutsats

Permanentboende, sommarstugegäster, grundskola och affär visade sig vara enligt informanterna de viktigaste förutsättningarna för en levande landsbygd i Hållnäs. Några av förutsättningar utgör samtidigt en utmaning för den levande landsbygden i form av att skolan (F-6) är nedläggningshotad samtidigt som efterfrågan på fritidshus från sommargäster bidrar till en prisökning och ett svagt utbud av bostäder i Hållnäs. Det gäller att hitta en balansgång mellan antalet sommargäster och permanent boende. Båda är viktiga för den levande landsbygden. Bland annat bidrar sommargästerna till att affären kan dubbla sin omsättning under sommarhalvåret, vilket också är en förutsättning för att det ska vara möjligt att driva den även under vintern. Affären rankades som en av de viktigaste förutsättningarna för ett levande Hållnäs året runt, vilket visar på hur avgörande sommarhalvåret är för Hållnäs. Samtidigt är antalet permanentboende viktigt på grund av att skolan är i ett behov av ett större elevunderlag och att landskapet blir mörkt och tyst under vinterhalvåret, vilka båda kan ses som utmaningar då det kan vara bidragande orsaker till att fler inte väljer att flytta permanent till Hållnäs. Att upprätthålla evenemang som *På tur i Hållnäs* och *Hållnäs marknad* samt öppna dörrarna för nya idéer inom besöksnäringen är en förutsättning för att få ut olika målgrupper till halvön. Det handlar om att få besökare att upptäcka att det finns möjlighet att bo permanent i Hållnäs. Idag är besöksnäringen nära släkt med föreningslivet i Hållnäs vilket också ökar behovet av antal föreningar och medlemmar.

Att underlätta för de som vill bosätta sig i Hållnäs och de som vill bedriva någon typ av besöksnäring kan vara avgörande för Hållnäs framtid som en levande landsbygd. Dels handlar det om att få intresserade personer att kunna bygga ett hus och bosätta sig permanent och få de som har en växande efterfråga inom sin verksamhet att kunna expandera och göra det möjligt för fler att till exempel besöka Hållnäs. För att göra det möjligt för fler att bosätta i Hållnäs behövs fler bostäder. Främst handlar det om ett behov av ett senior- eller äldreboende i Hållnäs på grund av att många äldre bor kvar i hög ålder i sina hus och inte väljer att flytta tidigare på grund av att de boenden som finns ligger på andra orter och att det finns ett intresse av att kunna bo kvar i närheten av familj och vänner. Fagerviken och Edvalla lyftes upp som två platser som skulle kunna exploateras i framtiden.

7. Referenser

- Ekonomifakta. (2018). *Tierp*. Tillgänglig: https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror/Tierp?compare=1&fbclid=IwAR2JW2Ao8DvwOBWTb6VgZSZqyxWjsZqTx_jRMxzyHcdz0B8gkZu4KAsM6s (Hämtad 2019-05-17)
- Glesbygdsverket. (2008). *Landsbygdsdefinitioner i Sverige och andra länder*. Tillgänglig: <https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.4258ed2314e1fb3261236197/1435231055716/landsbygdsdefinitioner-i-sverige-och-andra-lander-08.pdf> (Hämtad 2019-05-03)
- Jordbruksverket. (2013a) *Allt om landet. Allt om att bo, leva och vara på landsbygden*. Tillgänglig: <https://issuu.com/jordbruksverket/docs/130612105618-3938941fb6874c638bf7c6c550eec1f8> (Hämtad 2019-05-03)
- Jordbruksverket. (2013b) *Allt om landet. Allt om service och infrastruktur på landsbygden*. Tillgänglig: <https://issuu.com/jordbruksverket/docs/130612111911-db089897a7974f20929a0a4e48bbf504> (Hämtad 2019-05-06)
- Jordbruksverket. (2013c). *Allt om landet. Allt om föreningsliv och kultur på landsbygden*. Tillgänglig: <https://issuu.com/jordbruksverket/docs/130612112929-8b368cff497b46e2a1dea660049e7601> (Hämtad 2019-05-08)
- Jordbruksverket. (2015). *Så här definierar vi landsbygd*. Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster/etjansterforutvecklingavlandsbygden/alltomlandet/sahardefinierarvilandsbygd.4.362991bd13f31cadcc256b.html> (Hämtad 2019-05-13)
- Müller, D & Marjavaara, R. 2011. *From second home to primary residence: Migration towards recreational properties in Sweden 1991 – 2005*. Tillgänglig: <https://doi-org.ezproxy.its.uu.se/10.1111/j.1467-9663.2011.00674.x> (Hämtad 2019-05-03)
- SCB (Statistiska Centralbyrån). (2019). *Fakta om befolkningen i Tierps kommun 2019*. Tillgänglig: <https://www.tierp.se/download/18.6ea3c8d91693e1dc8b536b64/1553524350782/Fakta%20befolkningen%20i%20Tierps%20kommun%202019.pdf> (Hämtad 2019-05-03)
- SCB (Statistiska Centralbyrån). (2015). *Fakta om befolkningen i Tierps kommun 2015*. Tillgänglig: <https://www.tierp.se/download/18.30b903e915c1a63b21883458/1495106001581/Fakta%20befolkningen%20i%20Tierps%20kommun%202015.pdf> (Hämtad 2019-05-03)
- SCB (Statistiska Centralbyrån). (2018). *Folkmängd efter ålder, kön och civilstånd. Edvalla Fagerviken Edsättra & Vavd*.
- Sjöberg, K. (2019). *Ingen skolbuss för förskolebarn*. UNT. Tillgänglig: <https://pren.unt.se/artikel?redirect=https%3a%2f%2fwww.unt.se%2ffnyheter%2ftierp%2fingen-skolbuss-for-forskolebarn-5280193.aspx&meter=false&action=completerequest&callback=https%3a%2f%2fwww.unt.se%2finc%2feprencallback.aspx> (Hämtad 2019-05-17)